

Nr 18.

Ankom till riksdagens kansli den 22 april 1927 kl. 3 e. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av väckt motion angående viss utsträckning av rätten att vid allmänna val rösta utan personlig inställelse.

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 203, har herr *Bengtsson* i Kullen hemställt,

»1) antingen att omedelbara lagändringar genomföras i syfte att medgiva rätt att rösta utan personlig inställelse inom område, där mötesförbud av Konungens befallningshavande är utfärdat, varvid vederbörande utskott torde böra utarbeta förslag till lagtext,

2) eller, om detta ej finnes lämpligt, att skrivelse avlåtes till Kungl. Maj:t med begäran om utredning i av motionen angivet syfte.»

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Det väckta förslaget innefattar ett bestämt avsteg från de principer, som ligga till grund för nu gällande bestämmelser om rätt att rösta utan personlig inställelse. Då den nuvarande ordningen infördes, utgick man från grundsatsen, att den rätt, varom fråga är, endast skulle kunna utövas på grund av att yrkes- eller tjänsteutövning regelmässigt medförde vistande utom valdistriktet och sålunda utgjorde ett alldeles bestämt och oöverkomligt hinder för inställelse vid valförrättningen. Samma synpunkter återopades även till stöd för den utvidgning av rätten att rösta utan personlig inställelse, som år 1924 kom till stånd beträffande vid svensk beskickning eller svenskt konsulat anställda personer och äkta makar till dessa. I nu förevarande motion föreslås däremot, att rätt att rösta genom valedelsförsändelse även skulle tillkomma vissa kategorier av väljare, som vid valtillfället vistas inom valdistriktet och som av annan orsak än yrkes- eller tjänsteutövning skulle få möjlighet att rösta utan personlig inställelse.

Redan detta förhållande — att det framförda förslaget står i klar motsättning till den uppfattning, som förut gjorts gällande på här ifrågavarande lagstiftningsområde — måste enligt utskottets mening ingiva betänkligheter. Om

nu gällande grunder för rätten att rösta utan personlig inställelse frångås på sätt i föreliggande motion föreslås, skulle gränserna för utövningen av ifrågasatt rätt upprivas, och även åtskilliga andra kategorier av väljare än de i motionen angivna kunde med lika fog fordra att erhålla möjlighet till röstning medelst valsedelsförsändelse.

Motionären har såsom skäl för förslaget anfört, att valdeltagandet skulle varit synnerligen obetydligt inom de områden, där mötesförbud varit utfärdat. För att belysa spørsmålet har utskottet införskaffat en utredning rörande valdeltagandet inom de områden, varom här är fråga, och äro de huvudsakliga resultaten av denna utredning i tabellform bifogade utskottets utlåtande. Med ledning av dessa tabeller kan emellertid något samband mellan förefintligheten av mötesförbud eller områdesavspärrning och valdeltagandet icke med säkerhet påvisas. Någon avsevärd minskning av valdeltagandet i kommuner, där förbud mot offentliga möten hållits eller område avspärrats, kan i varje fall ej konstateras.

Med hänsyn till vad sålunda anförts och under erinran, att de omständigheter, som legat till grund för motionärens framställning, få antagas vara av mera tillfällig natur, finner utskottet icke skäl att biträda motionärens yrkande.

Utskottet får alltså hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 22 april 1927.

På konstitutionsutskottets vägnar:

K. von GEIJER.

Närvarande: Herrar von Geijer, Strömberg, Adolf Dahl, G. W. Hansson, Leander, Larsén, Nils Anton Nilsson, Per Andersson, Österström, Isak Svensson, Vennerström, Gustafson i Kasenberg, Borg, K. A. Westman, Hallén, Björkman, Sjöström-Forsell* och Jeppsson.*

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

P. M.

rörande bifogade tabeller 1—5.¹

- Tab. 1 innehåller uppgifter över antalet röstberättigade, antalet valdeltagare samt antalet valdeltagare i % av antalet röstberättigade vid landstingsmannavalen 1919, 1922 och 1926 inom de kommuner, där, vid valen 1926, enligt vad vederbörande länsstyrelser meddelat, förbud mot offentliga möten hållande varit utfärdat eller område varit avspärrat.
- Tab. 2 innehåller motsvarande uppgifter för kommunalfullmäktig- och stadsfullmäktigvalen 1919, 1920, 1922 och 1926. För att jämförelser må kunna göras oberoende av det inflytande, en sammanföring av valförrättningarna vid 1926 års fullmäktig- och landstingsmannaval kan ha utövat å valdeltagandet, ha kommunerna grupperats efter »gemensam valdag» och »ej gemensam valdag».
- Tab. 3 utvisar inom vilka län och i vilken utsträckning inom dessa enligt länsstyrelsernas uppgifter förbud mot offentliga möten varit utfärdat eller område varit avspärrat vid tiden för de allmänna valen 1919, 1920, 1922 och 1926.
- Tab. 4 innehåller uppgifter i sammandrag rörande valdeltagandet i landstingsmannavalet 1926 för de län, inom vilka vid tiden för valet områden i större utsträckning varit avspärrade. Tabellen anger för de landstingsvalkretsar inom resp. län, där en uppdelning i detta hänseende varit möjlig att genomföra, valdeltagandet dels inom de delar av valkretsen, där område varit avspärrat, dels inom övriga delar.
- Tab. 5 innehåller motsvarande uppgifter för kommunalfullmäktigvalen. De kommuner, där partierna enats om gemensam kandidatlista och till följd härav valdeltagandet varit ytterst ringa, äro ej medtagna i denna sammanställning. Beträffande Skaraborgs län äro uppgifterna icke fullständiga beroende på att röstlängderna för en del kommuner till följd av det nya landstingsmannavalet i Vadsbro södra domsaga ännu ej kunnat insändas till statistiska centralbyrån.

¹ Tabellerna 1—2 äro här återgivna i sammandrag.

Tabell 1. Landstingsmannavalen åren 1919, 1922 och 1926.

L ä n	Antal röstberättigade			Antal valdeltagare			Valdeltagare i % av röstberättigade		
	1919	1922	1926	1919	1922	1926	1919	1922	1926
Jönköpings län	4,211	4,176	4,227	2,427	1,465	2,171	57.6	35.1	51.4
Kronobergs län	3,644	3,297	3,388	2,352	1,273	1,617	64.5	38.6	47.7
Kalmar län	3,768	3,775	3,885	2,185	1,027	1,489	58.0	27.2	38.3
Kristianstads län	28,594	27,677	28,317	20,289	8,622	11,869	71.0	31.2	41.9
Malmöhus län	75,162	75,030	78,004	51,101	31,685	42,398	68.0	42.2	54.4
Hallands län	22,894	23,040	23,207	17,260	7,899	9,603	75.4	34.3	41.4
Göteborgs och Bohus län	7,203	7,397	8,330	5,439	3,126	4,076	75.5	42.3	48.9
Ålvsborgs län	1,520	1,499	1,449	741	412	406	48.8	27.5	28.0
Skaraborgs län	82,870	83,317	85,444	56,780	28,187	36,268	68.5	38.8	42.4

Tabell 2. Kommunalfullmäktige- och Stadsfullmäktigevalen åren 1919, 1920, 1922 och 1926.

L ä n	Antal röstberättigade				Antal valdeltagare				Valdeltagare i % av röstberättigade			
	1919	1920	1922	1926	1919	1920	1922	1926	1919	1920	1922	1926
Kommunalfullmäktigevalen.												
<i>Jönköpings län.</i>												
Gemensam valdag	2,169	1,277	2,195	2,194	1,638	374	995	1,026	75.5	29.3	45.3	46.8
<i>Kronobergs län.</i>												
Ej gemensam valdag	2,953	2,581	2,589	2,629	1,638	373	486	903	55.5	14.5	18.8	34.3
<i>Kristianstads län.</i>												
Gemensam valdag	14,181	13,535	14,841	15,334	7,473	3,986	4,317	7,125	52.7	29.4	29.1	46.5
Ej gemensam valdag	4,954	4,887	4,996	5,048	2,858	839	507	1,697	57.7	17.2	10.1	33.6
<i>Malmöhus län.</i>												
Gemensam valdag	27,814	28,689	32,270	34,506	16,568	6,612	9,889	17,114	59.6	23.0	30.6	49.6
Ej gemensam valdag	16,414	15,919	16,991	20,847	10,768	4,101	3,921	6,877	65.6	25.8	23.1	33.0
<i>Hallands län.</i>												
Gemensam valdag	7,333	8,131	8,074	8,030	3,856	1,764	2,696	3,459	52.6	21.8	33.4	43.1
Ej gemensam valdag	8,410	8,628	8,435	8,446	6,222	585	571	2,770	74.0	6.8	6.8	32.8
<i>Göteborgs och Bohus län.</i>												
Gemensam valdag	2,534	2,791	2,740	3,711	1,695	1,174	1,497	1,870	66.9	42.1	54.6	50.4
Ej gemensam valdag	1,929	2,060	1,951	1,949	1,452	620	510	436	75.3	30.1	26.1	22.4
<i>Ålvsborgs län.</i>												
Gemensam valdag	1,175	1,184	1,174	1,134	663	52	107	81	56.4	4.4	9.1	7.1
<i>Skaraborgs län.</i>												
Gemensam valdag	2,537	2,938	3,035	3,307	2,291	763	734	1,258	90.3	26.0	24.2	38.0
Ej gemensam valdag	3,988	4,020	5,534	5,970	2,559	696	1,240	1,818	64.2	17.3	22.4	30.5
Stadsfullmäktigevalen.												
<i>Östergötlands län</i>	1,698	1,665	1,775	1,806	1,221	624	836	983	71.9	37.5	47.1	54.4
<i>Skaraborgs län</i>	19,620	20,151	20,326	21,735	13,024	6,257	8,466	11,048	66.4	31.1	41.7	50.8

Tabell 3. Antal kommuner med mötesförbud m. m.

L ä n	Antal kommuner, inom vilka förbud mot offentliga möten varit utfärdat eller område varit avspärrat vid tiden för de allmänna valen åren				Anmärkningar
	1919	1920	1922	1926	
Östergötlands län . . .	—	—	—	1	
Jönköpings > . . .	—	—	—	7	
Kronobergs > . . .	—	—	—	4	
Kalmar > . . .	—	—	—	2	
Kristianstads > . . .	—	—	—	35	Passersedlar för deltagande i valet
Malmöhus > . . .	—	3	—	121	, , , , ,
Hallands > . . .	—	—	—	37	Tillstånd att deltaga i valet utfärdat
Göteborgs och Bohus > . . .	—	—	—	9	, , , , ,
Älvsborgs > . . .	—	—	—	3	, , , , ,
Skaraborgs > . . .	—	—	—	197	Passersedlar för deltagande i valet

Tabell 4. Landstingsmannavalen 1926.

Län Valkrets	Avspärrade områden		Ej avspärrade områden		Valdeltagare i % av röstberättigade	
	Röstberättigade	Valdeltagare	Röstberättigade	Valdeltagare	Avspärrade områden	Ej avspärrade områden
<i>Kristianstads län.</i>						
Ingelstads och Järrestads härad	11,323	4,394	6,565	3,257	38.8	49.6
Gårds och Albo härad	7,141	3,140	9,902	4,713	44.0	47.6
Villands härad	2,601	1,233	9,320	4,313	47.4	46.3
Östra Göinge härad	373	142	13,227	7,185	38.1	54.3
Norra Äsbo härad	5,049	2,375	9,546	3,470	47.0	36.4
Södra Äsbo och Bjäre härad	1,367	372	14,218	6,958	27.2	48.9
S:a	27,854	11,656	62,778	29,896	41.8	47.6
<i>Malmöhus län.</i>						
Luggude härad norra valkrets	6,401	3,141	6,905	4,088	49.1	59.2
Luggude härad södra valkrets	8,822	5,296	2,232	1,106	60.0	49.6
Rönnebergs härad (med undantag av Kvistofta häradsdel) samt del av Harjagers härad	4,611	2,906	5,706	3,080	63.0	54.0
Onsjö härad samt återstoden av Harjagers härad	6,151	3,372	4,341	2,609	54.8	60.1
Torna härad	7,579	4,176	3,131	1,818	55.1	58.1
Bara härad	2,220	1,324	8,713	5,179	59.6	59.4
Oxie och Skytts domsaga samt Skanör och Falsterbo stad	10,330	5,832	9,699	6,098	56.5	62.9
Vemmenhögs, Ljunits och Herrestads domsaga	8,201	4,635	9,473	5,239	56.5	55.3
Frosta härad	11,749	5,399	1,549	615	46.0	39.7
S:a	66,064	36,081	51,749	29,832	54.6	57.6
<i>Hallands län.</i>						
Höks härad	9,454	3,956	655	440	41.8	67.2
Halmstads och Tönnersjö härad	4,612	2,213	9,803	6,023	48.0	61.4
Himle, Viske och Fjäre härad	9,141	3,434	9,194	4,211	37.6	45.8
S:a	23,207	9,603	19,652	10,674	41.4	54.3
<i>Skaraborgs län.</i>						
Kinnefjärdings, Kinne och Kållands domsaga	7,554	3,162	8,596	3,393	41.9	39.6

Tabell 5. Kommunalfullmäktigvalen 1926.

L ä n	Antal kommuner	Avspärrade områden		Antal kommuner	Ej avspärrade områden		Valdeltagare i % av röstberättigade	
		Röstberättigade	Valdeltagare		Röstberättigade	Valdeltagare	Avspärrade områden	Ej avspärrade områden
<i>Kristianstads län.</i>								
Gemensam valdag .	11	15,334	7,125	20	24,724	12,928	46.5	52.3
Ej gemensam valdag	4	5,048	1,697	22	26,515	11,350	33.6	42.8
<i>Malmöhus län.</i>								
Gemensam valdag .	24	25,100	14,955	9	8,739	4,891	59.6	56.0
Ej gemensam valdag	12	16,148	6,689	4	8,983	4,918	41.4	54.7
<i>Hallands län.</i>								
Gemensam valdag .	6	7,003	3,198	9	10,452	7,270	45.7	69.6
Ej gemensam valdag	7	8,446	2,770	10	10,758	4,460	32.8	41.5
<i>Skaraborgs län.</i>								
Gemensam valdag .	3	3,307	1,258	3	3,745	1,442	38.0	38.5
Ej gemensam valdag	3	4,222	1,649	3	3,167	914	39.1	28.9